

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית
ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת הד"ר נחמה ליבוביץ - שבת העשרים ואחת

ק ר ת (תשכ"ב)

י"ז ט"ז - כ"ה
מטה אהרן

א. שאלה כללית למשמעותו של האות

רש"י כ"ג: ד"ה ויגמול שקדים

כשהוכר הפרי, הוכר שהן שקדים, לשון ויגדל לשון (בר' כ"א) "ויגדל הילד ויגמל" ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישע' י"ח) "אבוסר בומל יהיה ביצה". ולמה שקדים? הוא הפרי הממנה להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הכהונה פורענותו ממנה לבוא, כמו שמצינו בעוזיה (דבה"י ב' כ"ו) "והצרעת זרתה במצחו".

אברבנאל

...ומאשר פרח מטה אהרן לבית לוי "ויצא פרי ויצץ ציץ ויגמל שקדים" הורה ששבט לוי נבחר בכללו לעבוד במקום בכורות ישראל, ועל זה אמר "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי". ואשר אמר "ויצץ ציץ" הורה שאהרן נתיחד לכהונה גדולה ויזכה לבגדי כהונה גדולה, שהציץ הוא הגדול שבהם במעלה. ובמה שאמר "ויגמול שקדים" הורה שזרעו נבחר להתמדת הכהונה עד עולם, מלשון "כי שוקד אני על דברי לעשותו".

רבנו בחיי על התורה

מה שגמל שקדים ולא פרי אחרים, שהוא פרי מכובד וממנה לצאת מטה לשנה יותר משאר פרות ומפני זה בקראו שקדים, מלשון שקידה, כמו שב' (ירמ' א') "כי שקד אני על דברי לעשותו". והפרי הזה הוא קר מתחילתו. וכן לשון זה של שקדים בזכר על מדת הדין לעולם. (ירמ') "מקל שקד אני רואה" כלומר ענף עם השקדים שבו שהם מרים, רמז על פורענות ועל מרידות מידת הדין המתוחה בחורבן בית המקדש ע"י נבוכדנצר... וכן המטה הזה שגמל שקדים מתוך שם הפרי ומהירותו ומעמו אנו למדין שכל המעורר על הכהונה, הקב"ה ממנה להפרע ממנו ומותח כנגדו מידת הדין.

המלבי"ם י"ט ז"ה והנחתם באהל מועד

לרמז כי השבט שיבחר ה' ללויה והנשיא שלו שיבחר לכהונה יהיה כזית רענן בבית א-לוהים...

כ' ז"ה והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח

שזה סימן שמטהו שמציין את הנשיא עם שבטו יתעורר בו רוח א-לוהים ויוציא פרי קדש הלולים, וכמו שהתעורר במטה פעולה נפשית שהיא הפריחה שבאה ע"י התעוררות נפש הצומחת.

מקרא בפשוט ד"ה שקדים

השוקד והשומר שניהם אחד בלשון המקרא. ולפי שבט לוי שומרים משמרת הקדש, לכן גמל מטה לוי שקדים, והוא לשון נופל על לשון.

xx (1) מפרשי רש"י מקשים על קושייתו של רש"י "ולמה שקדים?"
"אין זה קושיה, דהא צריך לפרח ("מטהו יפרח") יהיה מה שיהיה, ואם היה פרי אחר גם כן היה שואל: "ולמה פרי זה?"

הסבר מהי בכל זאת משמעותו של שאלת רש"י "ולמה שקדים?"

x (2) הסבר מהו ההבדל העקרוני בין דרכי חמש התשובות שנתנו לעיל בפתרון של אות פריחת המטה?

xx (3) באיזו צבואה של אחד הנביאים האחרונים מצינו השפעת האות של פריחת המטה?

ג. כ"א: ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לבשיא אחד מטה לבשיא אחד

לבית אבותם שנים עשר מטות

ומטה אהרן בתוך מטותם

במדבר רבה י"ח כ"ג

"ומטה אהרן" בטל משה קורה אחת וחתכה לשנים עשר נטרים ואמר להם: "כלכם מקורה אחת טלו מקלכם" ועל מה עשה? (משלי כ') "כבוד לאיש שבת מריב וכל אריל יתגלע", שלא יאמרו: מקלו היה לח והפריח.

רש"י (על פי תנחומא) ד"ה בתוך מטותם.

הניחו באמצע שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכינה פרח.

(1) מה הקשי בפסוק שאותו הם מיישבים?

(2) מה הרעיון המשותף שבדברי המדרש רבה ובדברי רש"י?

אא (3) התוכל להוכיח מדברי הפסוק את מעלת דיוקו של המדרש רבה על דברי תנחומא המובאים ברש"י?

ג. כ"ח: כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות

רש"י ד"ה כל הקרב הקרב וגו': אין אנו יכולין להיות זהירין בכך, כלומר רשאים להכנס לחצר אהל מועד ואחר שיקריב עצמו יותר מחברו ויכנס לתוך אהל מועד - ימות.

(1) מה קשה לרש"י?

(2) במה סוטה הוא מן הפירוש הרגיל?

ד. שאלה בתרגום אונקלוס

(1) כ"א ומטה אהרן בתוך מטותם

ת"א: וחוטא דאהרן בגר חוטריהון

והשנה: בר' ב', ט' ועץ הדעת בתוך הגן - במציעות גבתא

בר' י"ח כ"ד חמשים צדיקים בתוך העיר - בגו קרתא

(א) מהי דרכו בפירוש המלה "בתוך"?

(ב) המסכים הוא במקומו עם רש"י?

(2) כ"ד ויראו ויקחו איש מטהו

ואשתמודעו ובסבו גבר חוטרה

והשנה: בר' ל"ח הכר בא למי החותמת - אשתמודע כען, זמן עזקתא

בר' ל"ז הכר בא הכתבת בגן היא - אשתמודע כען הכתובא דברך

במד' כ"ב וירא בלק.. את כל אשר עשה ישראל - וחזא בלק

במד' י"ג ל"ג רשם ראינו את הפילים - וחמן חזינא ית גבריא.

הסבר מה ראה התרגום במקומו שלא לתרגם ויראו - וחזו ?

אא (3) כ"ז הן גועבו אבדו כלנו אבדו

ת"א הן סבא קטלת חרבא, הא מנא בלעת ארעא

הא מנא דמיתנא במותנא

(ממנו הרוגי חרב - ממנו שבלעה האדמה, ממנו שמתו במגפה)

מה ראה התרגום לתרגם את פסוקו בתרגום "חפשי" כזה?

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות אא קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הבנתו.
שאלות וגם תשובות יש לשלוח לר"ר נחמה ליבוביץ קרית-משה ירושלים